

שאלה: אני לומד במכללה ויש לי בחינות מיד אחרי פסח. ברצוני להשתמש בימי החופש בחול המועד כדי להתכונן למבחן. חלק מזה הוא לכתוב לעצמי סיכומים ממה שאני לומד. האם זה מותר לי?

תשובה: בשולחן ערוך (או"ח סי' תקמ"ה) אוסר לכתוב אפילו אות אחת. אבל במה מדובר? באותיות אשוריות, כלומר אותיות יפות כמו בספר תורה. אבל כתב שאדם כותב ואינו מדייק בצורת האותיות, ה"משנה ברורה" (שם ס"ק ל"ה) כותב שעל פי דין הוא מותר, כי אינו "מעשה אומן" אלא נידון כמעשה הדיוט שכל אחד ואחד יודע לכתוב כך. והוא כותב כי גם מי שמחמיר, יכתוב השורה העליונה שתהיה עקומה בכל עמוד שכותב. אמנם הט"ז כותב שאפשר להקל גם בלי לכתוב שורה העליונה עקומה.

מצטרף לזה טיעון שענין הוא כמו "דבר האבד". ידעת כי יש חמשה היתרים לעשות מלאכה בחול המועד. [א] דבר האבד, שאם לא תעשה עכשיו, הענין יהיה נפסד. כמו להשקות גינה שהעשבים התייבשו מאד ואם לא תשקה יבלו וימותו. [ב] צרכי רבים, כמו שנפער בור בכביש וזה מזיק את הרבים, מותר למלאותו עפר או חומר אחר. [ג] מעשה הדיוט, זאת אומרת מלאכה שכל אחד ואחד יכול לעשותה ולא זקוקים למומחה לעשותו [ד] צרכי החג. למשל יש לו רק חולצה אחת ללבוש והיא קרועה, מותר לו לתפור אותה [ה] פועל שאין לו כסף להוציא להוצאת החג. מותר לשכור אותו למען מלאכתך זאת.

וכאן בענין, אתה צריך לנצל את הזמן, שאם לא תשתמש בימים אלו למען לימודיך, עלול להיות שלא תספיק ללמוד כל חומר-הלימודים שלך וגם לזכור אותו; שלמען זאת צריכים לחזור כמה פעמים על לימוד הענינים.

גם אם אתה משתמש למען כתיבתך במכונת כתיבה, מותר לך. כך כתב הרב עובדיה יוסף (חזון עובדיה, על יום טוב, עמ' ר"ה) כי זה נחשב "מעשה הדיוט" שכולם יודעים אותה. והוא מביא זאת בשם הרב אלישיב והרב פיינשטיין ועוד.

מורי ורבי הרב שמואל דביר התיר להקליד במחשב. כי הכתב שעל המסך אינו כתב המתקיים, והוא נמחק תמיד על ידי המשך החומר שאתה מקליד. המסך אינו יכול להציג כל החומר בבת אחת. והנקודות האלקטרוניות שבתוך הדיסק הקשיח [שנשארים בזכרון] לא נחשבו ככתב.

גם הרב עובדיה יוסף (שם, עמ' רו) מתיר כתיבה ע"י המחשב "כי במכונת כתיבה הדרך שמקיימים על האותיות ומיד נכתבות על הנייר. מה שאין כן במחשב, שכאשר מקיימים על מקשי האותיות לא נרשמות האותיות אלא בזכרון

המחשב, שאין זה נחשב כתיבה כלל. ורק בסיום הכתיבה, ההדפסה מתבצעת ע"י הקשת מקש אחד, שזהו בודאי מעשה הדיוט". והביא שם על מי הוא סמך בהיתר זה.

לכתוב אגרות שלום איש לרעהו, הרב יוסף קארו מתיר (תקמ"ה סעיף ה) והרמ"א אוסר. אבל כאמור, אם זה בכתב מרושל, לא מדויק, זה מותר גם לאשכנזים.

וכתיבה ע"י מכונת חשבון שהאותיות מאירות על ידי כח חשמלי ואין שם כתיבה בדיו, הרב עובדיה מתיר (שם עמ' רו).

אבל למרות כל ההיתרים הנ"ל, ראוי לך להשתדל למעט בכתיבה כדי שתרגיש אוירת החג. בפרקי אבות מוזכר עון של "המבזה את המועדות" (אבות פ"ג משנה יא) וביאר הרב עובדיה ברטנורא זה מי שעושה חול המועד כחול ממש. לכן תקבע קדושת היום ע"י שתצמצם בכתיבות אלו, לעשות רק מה שנחוץ.

וכמובן, דברי תורה מותר לכתוב בשפע מה שחידשת (משנה ברורה, תק"ה ס"ק מז) כי זה "דבר האבד" שמא תשכח מה שלמדת.